

SANAYİ KENTİNDEN KÜLTÜR SANAT KENTİNE: *OCCUPY ROUBAIX*

18. yüzyılda öncelikle İngiltere’de filizlenen Sanayi Devrimi, bilimsel buluşlarla yolu açılan yeni tekniklerle, yine aynı buluşların keşfine imkan verdiği yeni coğrafyalardan devşirilen hammaddelerin işlenmeye başlamasıdır. 18. yüzyılın son çeyreğindeki Fransız Devrimi ise, sanayinin gerektirdiği yeni yaşam tarzı ile yeni üretim araçlarını kapsayan anlamda sanayinin ait olduğu sınıfın iktidarı ele geçirişinin simgesidir. Modern kentler sanayinin etrafında kümelenen kitlelerin yerleşim yeridir. Formel eğitim biçimi olarak okulun kitleselleşmesi de dönemin yeni üretim araçlarını kullanabilecek nitelikli işgücüyü bağlantılıdır. Bilindiği ve anlaşıldığı gibi, tüm bu oluşumlar karşılıklı ilişki içerisinde de olsa, sanayi üretimi bu çağın en temel özelliğidir.

15. yüzyıldan itibaren yün işleyiciliği, tarımın yanında *Roubaix*’nin yoksul köylülerine yan gelir oluşturmaya başlar ama 19. yüzyıldır kentin yünlü tekstilde dünya merkezi oluşu. Yeni kurulan fabrikalar tüm dünyadan gelen sadece yünü değil, pamuğu da işlemeye başlar. Gri, taş, küçük pencereci işçi evleri giderek çoğalır. Demiryolu ve onunla sağlanan yakın deniz bağlantısıyla hammaddenin *Roubaix*’e üretilen tekstilin önce ulusal, sonra uluslararası tüketiciye ulaşması sağlanır. 1876’da ENSAIT (Ulusal Sanayi Sanatları Okulu) kurulur kentte. Kentin sosyal ve kültürel yapılanması sanayi işçilerinin ihtiyaçlarına göredir. Nitekim mimar *A.Baert* (1863-1951)’in planıyla beş yıllık bir inşaattan sonra 1932’de açılan belediye havuzu böyle bir sosyal ve siyasal programın ürünüdür. Bu havuzu yaptıran belediye başkanı *J.B.Lebas* sosyalisttir ve daha sonra *Leon Blum* hükümetinde Çalışma Bakanı olacaktır. Ancak tümüyle tekstil üretimine hasrolmuş bu kent, 1960’larda kapitalizm, sanayi ve tekstilin içiçe geçtiği krize düşer.

20.yüzyılın ikinci yarısı iletişim teknolojilerini doğuran bilimsel buluşlar ve kapitalizmin ulusal sınırları zorlayan ikinci/geç aşamasının doğuşuna tanıklık eder. Sanayi üretimi, öncelikle Avrupa ve Kuzey Amerika’dan daha ucuz işgücünün bulunduğu coğrafyalara kayar. Temel meta, sanayi ürününden bilgi/malumat/enformasyona geçer. Sanayi toplumunun işçi ve yoksullarının öbeklendiği kent merkezleri, yeni yükselen meta olarak kitleselleşen/ kitleselleşmesi gereken kültüre ve sanata (ve bu manada anlam değiştiren eğlenceye) yer açmak üzere dönüşüme tabi tutulurlar.

Modern sanayi kentlerinin mutenalaştırılmasına (*gentrification*) güzel bir örnek oluşturuyor *Roubaix*. Kentsel dönüşüm bizatihi bir sanat oluyor. Bir zamanların tekstil kenti kültür üretimine geçiyor. Sokaklarında, barlarında hala sanayiden kalan Fransız ve göçmen işçiler/işsizler bulunsa da; ressamlar, öğrenciler, dansçılar ve müze olarak tekrar açıldığı 2001 yılından itibaren bir milyon ziyaretçi ağırlayan *La Piscine/Havuz Müzesi* (Sanat ve Sanayi Müzesi *A.Diligent*) kentin gri rengini değiştiriyor. Sanayi döneminde tekstil işçilerine ve ailelerine hizmet vermek için inşa edilmiş olan bu *Art Nouveau* yapı, bizatihi kendisi ve

· Sanayi sonrası toplumda gezginlik de yükselen bir durum. Eskiden sanayi hammaddesi getirmek ve işlenmiş ürünü tüketiciye ulaştırmak için kullanılan ulaşım ağları yeni teknolojilerden de yararlanarak hızlanıyor. Lille-Roubaix 10-15 dakika, Paris-Lille ise hızlı tren TGV ile yaklaşık 1 saat. Roubaix’nin Belçika sınırına ve Manche’a yakın olduğunu da düşünürsek, sanat turizmi açısından iyi bir kavşak.

müzeye dönüştürülüş tarzıyla bir sanat eseri ve toplumsal dönüşümün tanığı. Öncelikle tekstilin profesyonellerine adanan müzede; kumaş eşantyonlarının, tekstil kataloglarının, ki internet üzerinden de bu koleksiyonlar araştırmacılara açık, yanısıra azımsanmayacak önem ve sayıda heykel ve resimler de var sergilenen. Ayrıca dönemsel sergilere de ev sahipliği yapıyor, zaman zaman eskiden havuzda yüzüp eğlenenlerin sesleriyle boyutlandırılan müze.

2013 sonbaharının konuklarından biri, *Délit Maille* (Suç İlmik) blogunun *Lille*'li yaratıcılarıydı. 2011'de açılan bu blogda, aktüalite, yünden örülmüş tipler üzerinden küçük öykülere dönüştürülüyor. Çeşitli tabloların yanında, detaylarının örgüyle yeniden yaratılmış bir düzine kadar kopyası yer aldı *Swimming Wool* sergisinde (22 Ekim 2013-7 Ocak 2014). Bu sergi dahi şaşırtıcıydı sanatın popülerleşmesi bağlamında. 2014-2018 tarihlerinde ise , Birinci Dünya Savaşı'nın yüzüncü yılı nedeniyle özellikle kültürel bir seferberlik ilan edilmiş durumda Fransa'da. Öncelikle yün tekstili kentinin hafızasını günümüze bağlayan müze, bu konuda bir ödev vermiş *Délit Maille*'in yaratıcısı *Anna*'ya. *Anna*, bu sürpriz öneri nedeniyle bloguna ara verirken, şöyle bir tarihsel veriyle karşılaşmış: Cephedeki askerler için yün ören *Quilting Bees* namı İngiliz kadınlar. Ve yüz yıl sonra aynı şeyi yapmaya karar vermiş. Bu büyük işin adı *Wool World War* olacak, şimdiden çoğu kadın üç yüz elli kişi örgüye katılmak için başvurmuş. Klasik sanatlarda kadın sayısının azlığını sorgulayanlar için iyi bir tartışma açacak bu sergi aynı zamanda.

Tekstilden kültüre geçerek toplumsal dönüşümü yakalayan Roubaix'nin bir başka müzesi ise *Manufacture Des Flandres*. 1880'de küçük bir atölyeyle başlayan mefruşat üretimi *Musee Atelier du Textile* (Tekstil Atölyesi Müzesi)'ne dönüştürülmüş 2009'da. *Delit Maille*'in *Hollywool* isimli paralel sergisi ise bu müzede yer alıyor.

Sanayi kentinden kültür/sanat kentine dönüşen Roubaix'de sisteme tam teslimiyet içerisinde olmuyor bu yenilikler. Amacım çerçevesinde zikretmeye gerek duymadığım birçok anaakım geçici yahut sürekli serginin arasına hınzır bir kaçamak gibi sızan/sızdırılan *Delit Maille* "eserleri" *OCCUPY ROUBAIX* kapsamında her türlü sistem karşıtının sesini yansıtıyor.

Kentsel dönüşümden kaçınılamaz muhtemelen. Sanatın metalaşmasından ve bu amaçla kitleleşmesinden de. Ancak muhalefet ve dolayısıyla umut her zaman vardır.